

jak ve vazbě na výrazné rezervy v dosažené úrovni čtenářské gramotnosti žáků 1. ročníku středních škol, tak ve vazbě na poměrně vysoký podíl žáků s horšími postoji ke čtení. Uvedme, že dlouhodobě stabilní úrovně čtenářské gramotnosti dosahují čeští (patnáctiletí) žáci také v mezinárodním šetření PISA (viz tabulka č. 12).

TABULKA 12 | Průměrné výsledky českých žáků v mezinárodním šetření PISA za období 2000–2018, čtenářská gramotnost³⁶

Rok	2000	2003	2006	2009	2012	2015	2018
Úspěšnost	492	489	483	478	493*	487	490

* Statisticky významná změna výsledku oproti předchozímu šetření.

- Jen malé rozdíly byly identifikovány v úspěšnosti dívek a chlapců v testu čtenářské gramotnosti na středních školách (1. a 2. ročník) ve školním roce 2015/2016 i 2017/2018.³⁷ Specificky byl zmiňován vysoký podíl chlapců, kteří dosáhli velmi nízké úspěšnosti v testu čtenářské gramotnosti. Tyto poznatky zůstávají relevantní také pro výsledky žáků 1. ročníku středních škol v šetření ve školním roce 2019/2020, i když nízké úspěšnosti v testu čtenářské gramotnosti dosáhl vysoký podíl jak chlapců, tak dívek. Významným souvisejícím aspektem pak je opakující se zjištění o nižší průměrné úspěšnosti žáků nematuritních oborů a vyšší průměrné úspěšnosti žáků gymnaziálních oborů vzdělání. O významu tohoto vztahu hovoří také národní zpráva k mezinárodnímu šetření PISA z roku 2018.³⁸
- Opakovaně se v šetřeních objevují faktory, které vykazují pozitivní vztah k úrovni čtenářské gramotnosti žáků středních škol a které především zahrnují pozitivní postoj žáků k čtenářství. Tito žáci se přitom ve výuce častěji setkávají s čtenářskými situacemi, které vyžadují aktivaci jejich pokročilejších čtenářských schopností a dovedností a práci s texty v širších souvislostech.³⁹
- Hlavní překážky účinnějšího rozvoje čtenářské gramotnosti žáků středních škol zůstaly stejné v šetřeních ve školním roce 2017/2018 i 2019/2020 – nedostatek času ve výuce pro obsahovou přetíženosť rámcových a školních vzdělávacích programů, respektive obecný nezájem žáků o své vzdělávání ve spojení s nízkou oblibou českého jazyka.

³⁶ Zdroj: BLAŽEK, R., JANOTOVÁ, Z., POTUŽNÍKOVÁ, E., BASL, J. (2019). Mezinárodní šetření PISA 2018. Národní zpráva. Praha: Česká školní inspekce

³⁷ Výraznější rozdíly vzhledem k pohlaví a nižší úroveň čtenářské gramotnosti chlapců byly pozorovány v případě žáků 6. ročníku základních škol v šetření ve školním roce 2015/2016 a žáků 9. ročníku základních škol v šetření ve školním roce 2017/2018. Na významné rozdíly v úrovni čtenářské gramotnosti dívek a chlapců pak ukazují také výsledky mezinárodního šetření PISA. Odlišné závěry mezinárodního šetření PISA a výběrových zjišťování ČŠI mohou souviset s povahou konstruovaných otázek. V případě testu čtenářské gramotnosti žáků ve školním roce 2019/2020 řešily dívky výrazně lépe jednodušší otázky, které se svou podobou spíše podobají otázkám mezinárodního šetření PISA. Naopak při řešení obtížných otázek testu ČŠI, které byly založeny na delším a obtížnějším textu a vyžadovaly aktivaci pokročilejších schopností a dovedností žáků, byli o něco úspěšnější chlapci.

³⁸ BLAŽEK, R., JANOTOVÁ, Z., POTUŽNÍKOVÁ, E., BASL, J. (2019). Mezinárodní šetření PISA 2018. Národní zpráva. Praha: Česká školní inspekce.

³⁹ Pro obdobné zjištění v šetření PISA viz BLAŽEK, R., JANOTOVÁ, Z., POTUŽNÍKOVÁ, E., BASL, J. (2019). Mezinárodní šetření PISA 2018. Národní zpráva. Praha: Česká školní inspekce.